

Folkmöte i Hattfjelldal 10 maj 2011

SAEMIEH SAEPMESNE "I DET SAMISKA ROMMET"

Tisdag den 10 maj hölls ett öppet folkmöte på Sijti Jarnge- Samisk kultursenter. Dagen bjöd på korta presentationer och ett seminarium. Det var många som slöt upp och vi tackar alla som kom och hoppas att det var lika givande för er som för oss. För alla som inte hade möjlighet att komma finns här en chans att ta del av några utplock från folkmötet.

Vi började dagen på Sijti Jarnge med en gemensam lunch och efteråt hälsades vi varmt välkomna av Sijti Jarnges daglig ledare Maja Dunfjeld. Erik Norberg från Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet (Saemieh Saepmesne) presenterade de resultat och erfarenheter som vi har fått med oss från vårt dokumentationsarbete. Erik inledde dagen med en uppsummering av projektet. Då fick vi veta att bara på norsk sida har Saemieh Saepmesne från projektets start fram till idag genomfört 22 befaringar och besök över det sydsamiska området och ca 300 nya kulturminnen har blivit registrerade. Samiska rummet har genomfört kurser i intervju- och samtalsteknik. Hittills har det utförts 25 intervjuer inom projektet. Projektet har även anordnat inventerings- och registreringskurser.

Under Eriks presentation visade han kulturminnen från platser i Hattfjelldalsområdet. Vi fick se bland annat se bilder från *sjielesijjeh*, offerplatser och *måaroevåarhkoeh*, bengömmor, som har registrerats under projektets gång. Många av lokalerna som vi fick se var exempel på kulturminnen som idag är mycket utsatta och skadade av vattenreglering.

Kulturminnena ifråga ligger inom vattenkraftverkens regleringsområde, vilket innebär att när vattenmagasinen är tomma och det är lågvatten ligger lokalerna, som de gjorde innan regleringen, ovan vatten. Medan de nu ligger under vatten större delen av året. Det här påverkar lämnigen på ett negativt sätt och vattnet spolar med tiden bort material från

Bild 1. Maja Dunfjeld hälsar alla välkomna. Foto: Mariana Olofsson, Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet © Stiftelsen Saemien Sijte 2011.

Bild 2. Visar den metallförande offerplatsen som under större delen av året ligger under vatten. Foto: Erik Norberg, Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet © Stiftelsen Saemien Sijte 2011.

kulturlämningen. Den effekt det får blir att med tiden riskerar kulturminnena att helt försvinna. En av de platser som Erik visade var en offerplats som har en stor variation i offergåvor. De olika typer av material som finns på den här offerplatsen visar att den har blivit använd under lång tid. Bland de saker som har deponerats finner vi till exempel; knivblad, keramik, horn, ben och delar av metallkärl. Keramiken visar att platsen troligtvis var i bruk under 1600-talet. Medan andra fynd på platsen visar att den även varit i bruk under 1800-talet. Lokalen är inte arkeologiskt undersökt vilket gör att det inte går att klargöra offerplatsens hela användningstid.

Ewa Ljungdahl som jobbar i Saemieh Saepmesne på den svenska sidan presenterade de samiska kulturminnesregistreringsprojekt som genomförts i Sverige. Hon gav oss en kortare uppsummering över hur dokumentationen av det sydsamiska kulturlandskapet sett ut på den svenska sidan. Vi fick veta att under tidsperioden 1930- till 1990-talet genomförde svenska riksantikvarieämbetet och Nordiska museet med Ernst Manker inventeringar i det sydsamiska området. Men det skedde inga omfattande dokumentationsarbeten förrän under 1990-talet.

Det är först efter att Sverige gick med i EU, som det öppnades nya möjligheter till att söka pengar till dokumentation- och kulturminnesregistreringsprojekt från EU. Från slutet av 1980- till 2000-talet startades det 5 dokumentationsprojekt i Sverige. Projekten drevs i samarbete med länsstyrelserna i det sydsamiska området. Dessa projekt kom att drivas annorlunda än tidigare, för nu var det traditionsbärare från de olika samebyarna i Sverige som själva var ute och registrerade sina kulturminnen. De främsta drivkrafterna till dessa projekt var viljan att dokumentera sin egen historia och den ökade exploateringen av mark på sydsamiskt område. Alla projekten har gett mycket bra resultat och har även inspirerat till nya projekt och föreningar. Ur ett av projekten bildades föreningen Sökarna - Ohtsedäjjah¹, en förening vars syfte är att verka för dokumentation och registrering av samiska fornlämningar och samiska kulturspår samt sprida kunskap om dem.

Efter Ewa Ljungdahls intressanta föreläsning var det Jan Perssons (från Njaarke sameby) tur. Jan Persson berättade hur hans sameby har jobbat med registrering av kulturminnen och vilka resultat som de har fått. I deras fall började det med att de ville lära sig att hitta och registrera samiska kulturminnen. Det fortsatte med en kurs i inveteringsteknik som hölls genom länsstyrelsen i Jämtland där de fick veta vad de skulle leta efter och hur lämningarna såg ut. Njaarke sameby fick lusten och inspirationen från den norska sidan där traditionsbärare själva genomfört

Bild 3: Jan Person berättar hur man har jobbat i Njaarke sameby med registreringar av samiska kulturminnen. Foto: Mariana Olofsson Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet © Stiftelsen Saemien Siite 2011.

¹ FÖRENINGEN SÖKARNA / OHTSEDÄJJA, www.oloft.com/sokarna.htm

kulturminnesregistreringar tillsammans med Saemien Sijte – Sørsamisk museum och kultursenter. Jan visar att det genom åren inte bara har registrerats flertalet kulturminnen, utan även att många av lämningarna har kunnat sättas in i tid. Dateringar har många gånger visat sig innehålla överraskningar och några har gett äldre dateringar än mot vad man tidigare trott. Jan visade hur olika typer av kulturmijöer från sitt område kan se ut. Vi fick även se bilder från de utgrävningar och pollenanalyser från myrar som har gjorts inom Njaarke sameby. Tillsammans tyder/visar allt detta på samisk bruk av marken under en lång tid. ”Vi har kunnat påvisa renskötsel inom tre årtusenden i vår sameby och det är jag mycket stolt över”, avslutade Jan.

Den första delen av dagen avslutades med diskussion och samtal om en eventuell fortsättning av Saemieh Saepmesne. Projektet Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet kommer att avslutas i december 2011, men det finns en önskan om en fortsättning från deltagarna. Projektet har under våren efterfrågat förslag från lokalsamhällena på eventuella fortsättningsprojekt. Detta har resulterat i att många förslag har kommit in och en stor del av förslagen och önskemålen är gemensamma för de flesta områdena, t ex fler kulturminnesregistreringar, arkivkurser och upplärning i samtals- och intervjuteknik. I Hattfjelldal kom i hög grad liknande förslag in som kommit från andra delar, samt några av mer lokal prägel. Blir det medel kommer det nya projektet att i hög grad drivas med frågeställningar som formulerats och förankrats i de samiska lokalsamhällena.

Jostein Lorås från högskolan i Nesna (HINT) avslutade dagen med information om projektet KING - *Kulturarvet i Nord- Skandinaviska Gammelskogar*. KING är ett interregprojekt som startar i år (2011) och har medel året ut. Det är ett samarbetsprojekt mellan Norge och Sverige som bland annat kommer att innefatta fältinventeringar i gammelskog i jakt på kulturminnen. Nu under sommaren (2011) kommer bland annat inventering att ske i ett pilotområde i Norge. Fördelen med att inventera i gammelskog är att chanserna är större att det ska finnas fler bevarade kulturminnen i den än i skog som har utsatts för avverkning i modern tid.

Bild 4: Jostein Lorås informerar om det nya interregprojekt KING. Foto: Mariana olofsson, Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet © Stiftelsen Saemien Siite 2011.

Vi avrundade dagen med inspel, förslag och önskemål från deltagarna. Ordet var öppet och alla som ville fick lägga fram förslag. Sigbjørn Dunfjeld informerade oss om sin doktoravhandlingsämne som behandlar biologi och kulturlandskap. Sigbjørn Dunfjeld lyfte även fram ett projektet från

Bild 5: Sigbjørn Dunfjeld informerar om sitt anhandlingsämne. Foto: Mariana Olofsson, Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet © Stiftelsen Saemien Sijte 2011.

Sverige som heter "Att spåra sin historia" som han tycker är mycket bra och något som bör läggas fokus på i en fortsättning. Aina Daneborg-Steinfjell talade också och hon poängterade vilket viktigt jobb som *Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet* gör och att det finns ett stort behov att fortsätta arbetet i framtiden också.

Bild 6, t v. Aina Daneborg-Steinfjell som talar om sitt förslag. Foto: Mariana Olofsson, Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet © Stiftelsen Saemien Sijte 2011.

Bild 7, ovan. Heihka Kappfjell lägger fram sina förslag och frågor. Foto: Mariana Olofsson, Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet © Stiftelsen Saemien Sijte 2011.

Heihka Kappfjell ställde frågan om en fortsättning av *Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet* skulle innebära att det kommer en ställning till Sijti Jarnges Samisk kultursenter. Heihka efterfrågade också att det i framtiden bör vara en person som jobbar med arkivfrågor. Heihka önskade att en fortsättning av projektet ska innehålla arkivarbete med en sammanställning av släkt och släktskap och att det riktas så att det blir brukbart för enskilda personer.

Bild 8. Här ser vi deltagarna på folkmötet lyssna på Erik Norbergs föreläsning. Foto: Mariana Olofsson Saemieh Saepmesne – I det samiska rummet © Stiftelsen Saemien Sijte 2011.

Avslutningsvis vill vi tacka alla deltagare som slöt upp för en mycket givande och inspirerande dag och ett stort tack till alla på Sijti Jarnges Samisk kultursenter och daglig ledare Maja Dunfjeld för ett varmt välkomnande och bra arrangemang. Vi tackar även för de förslag till frågeställningar för det nya projektet och alla föreläsare som delade med sig av sina kunskaper och som inspirerade till nya tankar.